

(Foto: Wolverlei/Martin Stevens)

Wilde bloemen in de boomgaard?

Tekst: Jeltje Stam

Insecten als bestuivers en plaagbestrijders zijn onmisbaar in de boomgaard. Die gratis medewerkers moet je wel in de boomgaard kunnen krijgen en houden. Wat kunnen inheemse bloemen daarin betekenen? Hoe zit het met de concurrentie voor het bloeiende fruit?

In het voorjaar is het een prachtig gezicht: hele boomgaarden vol met witte en roze bloesems. Genoeg te halen voor die bestuivers zou je zeggen, waarom zou je dan juist daar nog meer bloemen willen hebben?

Daarvoor zijn verschillende redenen. Ten eerste zijn die bloesems er maar relatief kort: de explosie van bloemen is na een ruime maand grotendeels voorbij. De rest van het jaar hebben de fruitbomen geen nectar of stuifmeel meer te bieden. Veel wilde bijen (en ook honingbijen trouwens) hebben veel langer voedsel voor hun jongen nodig. Door ook voor en na de bloesemtijd

wilde bloemen in de boomgaard te hebben, kun je meer soorten bestuivers bedienen en is er een grotere kans dat ze zich vestigen. Dan komen ze ook het jaar erop weer terug.

Ten tweede hebben bestuivers (en ook plaagbestrijders) meer nodig dan alleen maar nectar: ook stuifmeel (voor de jongen), nestelgelegenheid, schuil- en overwinteringsplek. Andere soorten (denk aan vlinders en zweefvliegen) gebruiken wilde bloemen als waardplant wanneer ze rups of larve zijn of maken gebruik van de aanwezige bladluizen.

Ten derde brengt variatie aan wilde

Hommels, wilde bijen en zweefvliegen zijn, naast honingbijen, ook goede bestuivers (Foto: Wolverlei/Martin Stevens)

bloemen ook variatie aan bestuivers met zich mee – essentieel voor een goede vruchtzetting van het fruit. Elke soort wilde bij of hommels bestuift net even op een andere manier of pakt net wat extra meeldraden mee, waardoor de bloesems optimaal bestoven worden, iets wat een honingbij alleen niet voor elkaar krijgt. Onderzoek¹ heeft aangetoond dat een verscheidenheid aan bestuivers beter fruit oplevert. Variatie aan inheemse bloemen is dus de beste ondersteuning van deze ‘gratis medewerkers’, de insecten die werken als bestuivers en plaagbestrijders.

Concurrentie?

Mooi als er veel wilde bloemen in de buurt van de bloeiende boomgaard staan, maar lokken die niet de bestuivers weg van de fruitbomen? Vooral paardenbloem (*Taraxacum officinale*) wordt vaak genoemd als concurrent van de fruitbloesems: bijen zouden zo dol zijn op paardenbloemen, dat ze de bloesems helemaal links laten liggen. Zijn deze bezwaren gegrond? Het klopt dat bijna geen andere inheemse

plant door zoveel soorten wilde bijen bezocht wordt. Tijdens onderzoek² werden er 107 soorten wilde bijen op paardenbloemen geteld, dit aantal kan nog hoger uitpakken. Paardenbloem is dus een echte insecten-magneet. Meer nog dan die hele fruitboomgaard? Eind vorige eeuw vroegen drie Hongaarse onderzoekers³ zich dat ook af. Zowel het bloembezoek op perenbloesems als op de (on)kruiden in

de buurt, zoals Paardenbloem en Vogelmuur, werden gevolgd. Wat bleek? De bijen bezochten weliswaar de paardenbloemen, maar veel minder dan de onderzoekers verwachtten. Tijdens de bloesempiek zaten de meeste bijen op de peren. Zodra de perenbomen uitgebloeid raakten, stapten de bijen weer over op paardenbloem. De fruitbloesems waren dus veel meer in trek dan de wilde bloemen, maar die laatsten waren wél belangrijk als voedsel ná de bloesemtijd. Dit onderzoek ging weliswaar alleen over honingbijen, niet over wilde bijen. Honingbijen staan erom bekend om van veraf op een grote voedselbron af te komen. Wilde bijen hebben vaak een veel kleinere vliegafstand tussen nest en voedsel, en vliegen graag zo kort mogelijk om energie te besparen. Een bloei-

Volop paardenbloemen in een nog jonge boomgaard (Foto: Machteld Klees)

Stroken met witte klaver in een productieboomgaard

Goede bestuiving is onmisbaar voor de vruchtzetting

ende boomgaard in de buurt van het nest zal dus veel aantrekkelijker zijn dan verspreid staande wilde bloemen. Zodra de fruitbomen uitgebloeid raken, hebben ze echter andere bloemen vlakbij nodig, om op over te kunnen stappen. Zouden die er niet zijn, dan is er voor de wilde bij te weinig te halen om z'n jongen groot te kunnen brengen. Dan profiteer je het jaar erop ook niet van al die verschillende bestuivers en de betere vruchtzetting!

Aan de slag

Met inheemse bloemen – die van nature thuishoren in het gebied – krijg en houd je dus het beste de bestuivers in de boomgaard. Maar hoe pak je dat aan?

- Kijk allereerst naar de meest geschikte plekken voor het aanleggen van een bloemenweide. Denk bijvoorbeeld aan overhoekjes, een strook langs de rand van de boomgaard, of in de strook tussen de wielen van de rijpaden tussen de bomen. Omdat wilde bijen maar een korte afstand vliegen – ca. 100-200 meter – zijn meerdere kleine stroken verspreid over de boomgaard waardevoller dan één groter bloemenveld verder weg.

- Kies vervolgens welke soorten het beste passen. Eénjarige bloeien fantastisch, maar zijn er maar tijdelijk. Op vaste planten, die jaarlijks terugkeren, kunnen insecten rekenen. Bloemen die voor en na de fruitbloesem bloeien geven de rest van het seizoen ook nectar en stuifmeel. Houd er bij de keuze ook rekening mee dat fruitbomen vaak op wat rijkere grond staan. Daarvoor zijn soorten als paarse dovenetel, wilde cichorei, gewoon barbarakruid, gewone margriet, knoopkruid en dagkoekeksbloem geschikt. Let erop dat het inheemse soorten zijn en het liefst ook nog streekeigen, daar zijn wilde bijen het meest bij gebaat.
- Zaaien kan het beste in de nazomer of het najaar (half augustus tot en met oktober) of anders in het vroege voorjaar, februari-maart. Maak het zaaibed goed gras- en onkruidvrij (liefst tijdens de droge zomerperiode) en zaai dan oppervlakkig in. Water geven is vaak niet nodig.
- Om de bloemen jaarlijks terug te laten komen, is het goed om de bloemstrook jaarlijks twee keer te maaien en het maaisel goed af

te voeren. Hier en daar kan een pluk bloemen blijven staan, die de volgende maaibeurt wordt meegenomen, zodat er altijd iets in bloei staat. Plan het maaien zo, dat de vegetatie kort is tijdens het drukke plukseizoen. Bijvoorbeeld begin juni en eind augustus-begin september. Het maaisel kan eventueel als mulch rond de fruitbomen worden gebruikt.

- Richt ook nestelgelegenheid in voor wilde bijen zoals bijenhôtels of zonnige, onbegroeide stukjes grond. Zo houd je de fruitbomen, bestuivers én de wilde bloemen blij.

Jeltje Stam is werkzaam als ecologisch adviseur bij Cruydt-Hoeck (www.cruydt hoeck.nl).

Informatie

- 1) www.wur.nl Zoek op: Alterrapport 2716
- 2) www.wur.nl Zoek op: welke planten moet je inzaaien als je wilde bijen wilt bevorderen
- 3) www.actahort.org Zoek op: 475; Competition between pear flowers